

John Vikström:

Kirkon tulevaisuus

Teologinen symposium Joensuussa "Kirkko myrskyn silmässä" 25.-26.2.2014

1. Visioita tulevaisuuden kirkosta

Kirjoituspöytäni edessä olevalla seinällä valokuvien ja lastenlasten piirustusten seassa minulla on tapana pitää innostavia ajatuksia sisältäviä lehtileikkeitä. Yhdestä lapusta luen näinä kuukausina seuraavaa: "Kun haluat rakentaa laivan, älä rummuta ihmisiä kokoon hankkimaan rakennuspuita, valmistelemaan työvälineitä ja jakamaan töitä, vaan herätä heissä kaipuu aavalle, äärettömälle merelle." (*Antoine de Saint Exupéry*)

Vastustamaton kaipuu merelle antaa halua, intoa ja motivaatiota tehdä kaikki se mitä tarvitaan, jotta laiva tulee rakennetuksi. Tämä pätee kaikkialla, jokaisessa organisaatiossa, myös kirkossa. Mikä olisi sitten se aava meri joka voisi herättää meissä kaipuun sinne ja joka saisi meidät innostumaan, motivoitumaan ja lähtemään liikkeelle rakentamaan tulevaisuuden kirkkolaivaa? Minkälainen on se tulevaisuuden kirkko, joka innostavana ja kutsuvana siintää taivaanrannallamme?

Kun Jeesus aikoinaan aloitti toimintansa, hän kotikaupunkinsa synagogassa kertoi minkälainen se aava meri on, joka häntä innostaa ja joka häntä odottaa:

"Herran henki on minun ylläni, sillä hän on voidellut minut.

Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, julistamaan vangituille vapautusta, ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vapauteen ja julistamaan Herran riemuvuotta." Lk 4:18,19

Vapautta köyhille, vangituille ja sorretuille! Se innostava aava meri, jonka Jeesus näki, oli siis vapauden, vapautuksen meri. Vapauttajaksi, Vapahtajaksi hän oli lähdössä. Synagogassa seisojien innostunut vapautusliikkeen johtaja, uuden valtakunnan, Jumalan valtakunnan, edustaja ja esitaistelija. Tämän uuden valtakunnan puolesta hän ryhtyi taistelemaan, väsymättä ja lakkaamatta, tekemällä siellä täällä salamahyökkäyksiä niitä voimia vastaan, jotka pitivät ihmisiä orjuuden vallassa. Ja hän antoi ymmärtää, että siellä missä hän Hengen voimalla vapauttaa ihmisiä sairauksista ja köyhyydestä, siellä on Jumalan valtakunta jo läsnä. (Mt 11:5,6; 12:28) Siellä siis uuden päivän, uuden tulevaisuuden aamurusko tulee näkyviin.

Vastaavaa sain kokea kun kävin Namibiassa juuri ennen kuin Etelä-Afrikan sortovalta siellä päättyi. Maanteillä kulki vielä valtava määrä eteläafrikkalaisia sotilasajoneuvoja, sortovaltan pelottavia kulkuneuvoja ja sotakoneita, mutta öisin kuului laukauksia ja räjähdyksiä, jotka kertoivat, että maanalainen vapautusliike oli jo läsnä. Vapauttajamme ovat jo täällä!, iloitsivat namibialaiset. Uusi tulevaisuus on jo alkanut! Vaikeuksien keskellä he saivat iloita vapauden päivän aamuruskosta Namibian mustalla taivaalla. Visio vapauden ja itsenäisyyden aavasta merestä innosti heitä ja auttoi heitä jaksamaan.

Minkälaiset ovat sitten tulevaisuuden kirkon ennusmerkit tänä päivänä? Mitkä ovat kaipaamamme tulevaisuuden kirkon tunnusmerkit? Missä näkyy aamurusko? Joitakin vuosia sitten edesmennyt Wienin arkkipiispa kardinaali *Franz König* esitti visionsa tulevaisuuden kirkosta:

Kristuksen kirkko olkoon
kutsuva kirkko,
avointen ovien kirkko,

lämmin, äidillinen kirkko,
sukupolvien yhteinen kirkko,
tekojen, elävien ja syntymättömien kirkko,
niiden kirkko, jotka olivat ennen meitä, jotka ovat kanssamme ja jotka tulevat
jälkeemme,
ymmärtämyksen, myötätunnon, yhdessä ajattelemisen, yhdessä iloittamisen ja yhdessä
kärsimisen kirkko,
kirkko, joka nauraa ihmisten kanssa ja joka itkee ihmisten kanssa,
kirkko, jolle mikään ei ole vierasta ja joka ei vieraannuta ketään,
inhimillinen kirkko, kirkko meitä varten,
kirkko, joka äidin tavoin jaksaa odottaa lapsiaan,
kirkko, joka etsii ihmisiä sieltä, missä he ovat: työpaikoilta, huvittelemasta, tehtaan
portilta, jalkapallokentältä (hyvä!), kodin neljän seinän sisältä,
juhlapäivien ja jokapäiväisen arjen kirkko,
kirkko, joka ei käy kauppaa eikä tingi, ei aseta ehtoja eikä vaadi ennakkosuorituksia,
kirkko, joka ei politikoi,
kirkko, joka ei moralisoi,
kirkko, joka ei vaadi käytöstodistuksia eikä jaa niitä,
pienten, köyhien, menestymättömien, surullisten, ahdistuneiden, pettyneiden ja
haaksirikkoutuneiden kirkko - niin elämässä, ammatissa kuin avioliitossa,
varjossa olevien, itkevien, surevien kirkko,
arvokkaiden ja arvottomien, pyhien mutta myös syntisten kirkko,
ei hurskaiden puheiden vaan hiljaisten, auttavien tekojen kirkko,
kansan kirkko.

Tämä visio on tietysti niin maailmoja syleilevä, niin aava ja rannaton meri, että se uhkaa kadottaa profiilinsa, mutta sen yleisilme on selvä ja innostava. Se on visio, joka pohjautuu inkarnaation ajatukseen ja todellisuuteen: Syvästi ja aidosti inhimillinen kirkko, jossa Jeesuksessa Kristuksessa ilmestyneen Jumalan Henki on saanut asuinsijansa ja elää sen jokaisessa solussa. Kirkko, jossa uuden ajan merkit ovat jo näkyvissä, aamuruskon kirkko.

Voisi tietysti sanoa että Suomen evankelis-luterilainen kirkko on ilmaissut kaikki kardinaalin luettelemat asiat kahdella sanalla vuoden 2010 strategiassa ja visiossa, jonka otsikkona ja mottona oli *Läsnäolon kirkko*. Tästä on viime kädessä kyse kardinaalin visiossa - kirkosta, joka on läsnä siellä missä ihminen on kipuineen ja iloineen, unelmineen ja pettyyksineen, kirkosta, joka on haavoittuvan ja haavoittuneen elämän keskellä ja jolle armo ja laupeus ovat tärkeämpiä ja leimaa-antavampia kuin tiukkapipoisuus ja kylmä kovuus.

Seuraavassa, vuoden 2015 strategiassa *Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö*, siintää myös tulevaisuuden kirkko. Siellä hahmottuu kirkko, joka Jumalan kansana rohkeasti kulkee kohti tulevaisuutta ja joka tuo suomalaiseen arkipäivään rakkautta ja sitä hyväksyntää, joka ei perustu suorituksiin eikä ihmisen omaan hyvyyteen ja joka merkitsee sovintoa ja anteeksiantoa elämän kaikilla tasoilla. Tulevaisuuden kirkon suurena haasteena on tuoda oikeus ja armo itsekkyyden, väkivallan ja ahneen voitontavoittelun maailmaan. Sellainen on sen strategian visio, sen aava meri.

2. Kirkon toimintaympäristön trendejä

Vuoden 2008 kirkolliskokous päätti perustaa pysyvän tulevaisuusvaliokunnan ja kehotti samalla kirkkohallitusta antamaan kirkolliskokoukselle tulevaisuusselonteon neljän

vuoden välein. Ensimmäinen selonteko on kirkkohallituksen syyskuussa 2010 hyväksymä 80-sivuinen dokumentti nimellä *Kirkko 2020*. Pääpaino tässä selonteossa on niiden yhteiskunnallisten ja henkisten megatrendien kuvauksella, joilla arvellaan olevan merkitystä lähivuosien kirkon elämälle ja toiminnalle. Mainitsen muutamia:

Megatrendejä

Yksi lähivuosien vahvimista trendeistä ilmenee selonteon mukaan *yhteisöllisyyttä* koskevinä muutoksina. Hyvinvointiyhteiskunta on muuttumassa kilpailuyhteiskunnaksi ja kansalaisyhteiskunta kuluttajayhteiskunnaksi. Vanhoja yhteisöllisyyttä rakentaneita ja ylläpitäneitä instituutioita vierastetaan. Organisaatioiden ja yksityisen ihmisen välinen suhde muodostuu yrityksen ja asiakkaan väliseksi suhteeksi. Tällaiset suhteet ovat kulutussuhteita: erillisiä, irrallisia ja kiinnittymättömiä. Tässä kulttuurissa merkitykset ohenevat, jopa katoavat, samalla kun ihmisten yksinäisyys kasvaa. Sosiaalinen ja henkinen irrallisuus liittyvät toisiinsa. Mutta ihmisten merkityksellisuuden kaipuu säilyy. Etsitään elämän kokonaisuutta ja kokonaisvaltaista merkitystä samalla kun etsitään uudenlaista keskinäistä yhteyttä ja yhteisöllisyyttä.

Toinen myös kirkkoa koskeva megatrendi on *tietoyhteiskunnan* nopea kehittyminen, joka näinä vuosina eniten muokkaa maailmaa. Yhä useampi elää verkossa "second lifea" ja tottuu siinä kokonaan uuteen ajattelutapaan ollessaan jatkuvasti välittömässä, nopeassa ja epähierarkkisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kyky hyödyntää tätä uutta teknologiaa määrittää vahvasti eri toimijoiden, myös kirkon, vaikutusvaltaa tulevaisuuden yhteiskunnassa.

Kolmas varteenotettava trendi on *globalisaatio* ja sen vaikutukset ihmisten elämään, ajatteluun ja asenteisiin yleensä. Huoli maapallomme tulevaisuudesta kasvaa kuten myös kulttuurinen ja uskonnollinen moninaisuus nopeutuvan tiedotuksen ja väestön liikkuvuuden myötä.

Neljäs trendi on merkittäviä *muutoksia arvojen ja uskonnollisuuden alalla*, jolla tietysti on suoranaisia seurauksia kirkolle ja sen työlle. Materialistiset arvot ovat jälkimodernissa yhteiskunnassa korvautumassa postmaterialistisilla, elämän laatua korostavilla arvoilla. Minäkeskeisten arvojen osuus kasvaa yhteisöllisten ja kansallisten arvojen kustannuksella. Laajentunut inhimillinen autonomia johtaa kaikkien auktoriteettien, sekä sekulaarien että uskonnollisten, kyseenalaistamiseen. Tämä ei kuitenkaan johda uskonnon merkityksen katoamiseen. Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että elämän tarkoituksen ja merkityksen pohdinta on jälkitemodernissa yhteiskunnassa päinvastoin jatkuvasti lisääntynyt. Kyseessä on tällöin uskonnon tehtävän muuttuminen. Traditionaalisessa yhteiskunnassa uskonto tarjosi turvaa aineellisen turvattomuuden keskellä. Nykyään uskonnon tulisi kyetä tarjoamaan elämän tarkoitusta ympäristössä, jossa elinolosuhteet ovat kohtuullisen turvatut. Ihmisten huomio siirtyy yhtäältä oman elämän merkityksellisyyteen ja toisaalta koko ihmiskuntaa ja luomakuntaa koskeviin kysymyksiin.

3. "Heikkoja signaaleja"

Tulevaisuusselonteon lopussa kysytään "Mahtuuko kirkon tulevaisuuteen muutakin kuin uhkakuvia ja puolustustaistelua?" Kysymykseen annetaan lyhyt vastaus: "Kyllä mahtuu." Megatrendejä on vaikea, ellei mahdoton muuttaa. Mutta ne eivät selonteon mukaan ole sellainen uhka, jonka edessä kirkon olisi tarpeen lamaantua tai menettää toivoaan. Tämän toteamuksen jälkeen tulee teksti, joka välittömästi liittyy edellä käyttämäni kuvaan aamuruskosta. Sanotaan näin: "Tulevaisuuden ennakoinnin

kannalta huomion arvoisia ovat niin sanotut heikot signaalit, ensioireet ja merkit tulevien muutosten mahdollisuuksista... Monet heikkojen signaalien osoittamat kehityssuunnat ovat kirkon kannalta positiivisia ja valoisia." Tällaisia toivoa herättäviä signaaleja ovat selonteon mukaan mm.:

Elämän tarkoituksen ja merkityksen etsiminen lisääntyy.

Huoli ja vastuu luomakunnasta voimistuu.

Uusien osallistumisen muotojen merkitys voimistuu.

Perinteiden arvostus nousee.

Arvoja pidetään yhä merkittävämpinä.

Yliluonnollisen asema korostuu.

Päätteeksi todetaan vielä: "Näihin ajan ilmiöihin kirkon olisi osattava tarttua ja perinteisten toimintamallien murtumisenkin uhalla hyödynnettävä niiden tarjoamat mahdollisuudet...Muutosten keskellä on välttämätöntä kysyä, mihin suuntaan ja millä vauhdilla kirkko on menossa, mutta ennen kaikkea sitä, mihin haluamme edetä."

4. Tulevaisuuden kirkko megatrendien ja heikkojen signaalien yhteiskunnassa

Näihin ajan ilmiöihin kirkon olisi osattava tarttua. Näin siis sanotaan kyseisessä selonteossa. Tähän voitaisiin tietysti huomauttaa: Eikö tällainen strategia merkitse ilman haistelemista ja takin kääntämistä tuulen mukaan, mukautumista tämän maailman menoon? Aiheellinen vastakysymys kuuluu: Eikö meidän pitä kirkkona suostua kohtaamaan huomispäivän ihminen siellä missä hän suurella todennäköisyydellä tulee olemaan asenteineen ja kysymyksineen, unelmineen ja ongelmineen, eikä siellä missä toivomme hänen olevan? Kohtasihan Jeesuskin ihmiset juuri siellä missä he olivat ja sellaisina kuin he olivat, ja osoitti näin, että hän tahtoi ottaa heidän tilanteensa ja heidän tilansa vakavasti! "Mitä haluat minun tekevän sinulle?", hän kysyi sokealta kerjäläiseltä Bartimeukselta. (Mk 10:46)

Tässä kirkon tulevaisuutta koskevassa esityksessäni en aio käsitellä sinänsä tärkeää kysymystä rakennemuutoksista ja työmuodoista. Haluan sen sijaan esittää muutamia ajatuksia selonteon toistuvasti mainitsemasta ilmiöstä, joka koskee elämän tarkoituksen ja merkityksen lisääntyvää etsimistä tänä aikana. Selonteon mukaan tämä on mainittava jopa ensimmäisenä n.k. heikkojen signaalien joukossa. Aavistan, että tämä on kysymys, joka saattaa osoittautua vakavammaksi ja tärkeämmäksi, luultavasti myös vaikeammaksi, kuin rakenteita ja työmuotoja ja osallistumisprosentteja koskevat asiat.

Tässä tilanteessa maailmankuulu psykiatri n.k. logoterapian perustaja *Viktor Frankl* olisi voinut todeta: "Ymmärrän erinomaisen hyvin, että tarkoituksen ja merkityksen etsiminen on kasvanut juuri näinä sosiaalisen ja henkisen eriytymisen, hajanaisuuden ja irrallisuuden vuosina. Tämä kaipuuhan on ihmisen ylivoimaisesti vahvin psyykinen kannustin ja moottori." Jos Frankl on oikeassa, silloin kirkosta eroavien tavallisin perustelu on äärimmäisen vakava: Kirkko ei merkitse minulle enää mitään. Kirkko ei ole minulle enää mikään merkityksen antaja.

Tällöin uskontososiologian klassikko *Max Weber* olisi puolestaan voinut jatkaa: "Uskonnon keskeinen tehtävä ja funktiohan on vastata kysymykseen elämän tarkoituksesta ja mielekkyydestä! Miten olette vaalineet suurta uskonnollista perintöänne, kun ihmiset eivät enää saa vastausta tähän elämän peruskysymykseen?"

5. Iso koodi

Kirjassaan *The Great Code*(1982) arvostettu kirjallisuuden tutkija ja tuntija *Northrop Frye* muistuttaa siitä, miten Raamattu on se Iso Koodi, joka avaa länsimaisen kirjallisuuden, taiteen ja koko kulttuurin. Ilman Raamatun ja kristillisen uskonperinnön tuntemusta länsimaisen sivistyksen maailma jää tarkastelijalta suljetuksi.

Tähän voimme lisätä huomautuksen, että Raamattuhan on myös ollut se Iso Koodi, joka yhdessä antiikin perinnön kanssa on avannut maailman, ihmisten kokeman todellisuuden, länsimaiselle ihmiselle ja tehnyt sen hänelle ymmärrettäväksi. Tämän koodin avulla maailma ja elämä siinä ovat saaneet mielekkyytensä ja tarkoituksensa. Sen varaan myös arvojen ja etiikan maailma on rakentunut. Raamatun isoon koodiin kuuluvat kertomukset, runot, laulut ja kirjeet ovat puhutelleet eivät ainoastaan ihmisten älyä vaan myös heidän omiatuntojaan ja tunteitaan, osoittaneet suuntaa ja antaneet innostusta. Tämä iso koodi ei ole mikään aukoton eikä ristiriidatonkaan looginen järjestelmä, mutta se on kuitenkin voinut toimia kokonaisvaltaisena viitekehyksenä, joka ei ole vaikuttanut vain todellisuuden tulkintaan ja ymmärtämiseen vaan myös sen kokemiseen sekä elämään ja toimintaan siinä. Tämän koodin avulla on saatu vastauksia kysymyksiin mitä tämä maailma on, mikä sen tarkoitus on ja miten siinä pitää elää, jotta niin hyvin yksilöiden kuin yhteiskunnankin elämä toimisi. Ison koodin avulla on siis voitu rakentaa sekä maailmankatsomusta että elämäkatsomusta.

Uuden ajan puolella, varsinkin valistuksesta lähtien, rupesi, kuten tiedämme, vähitellen uusi ja vaihtoehtoinen iso koodi hahmottumaan. Varsinkin luonnontieteen kehityksen sekä naturalistisen ja materialistisen filosofian esiinmarssin myötä ruvettiin tulkitsemaan ja ymmärtämään maailmaa käyttämättä Raamattua enää apunaan. M.m. *Mikko Juva* on tutkimuksillaan osoittanut miten darvinismi ja filosofinen liberalismi ja naturalismi olivat tuomassa tämän toisen ison koodin maamme kulttuurielämään 1800-luvun loppupuoliskolla aiheuttaen vakavia halkeamia siihen asti vallinneeseen yhteinäiskulttuuriin. Seurauksena on tunnetusti ollut yhteiskunnan ja kulttuurin sekularisaatio sekä sosiaalisena että katsomuksellisenä eriytymisenä, kuten myös tähän kehitykseen läheisesti liittynyt ideologinen sekularismi.

1900-luvun suurten koodien - marksismin, kansallissosialismin ja fasismin - luhistuttua, osittain jo sitä ennen, ruvettiin puhumaan ideologioiden kuolemasta. Katsottiin, että suurten kertomusten aika on lopullisesti ohi. Tänä päivänä saamme todeta, ettei näin ole käynyt. Valtaan tullut uusliberalismihan osoittaa selkeitä ideologisia piirteitä esiintyessään ikäänkuin se edustaisi suurta ja kaiken kattavaa ideaa siitä, miten yhteiskunta pitää organisoida ja rakentaa ja minkälainen se ihminen on, joka siinä toimii.

Uusin ison koodin tuntomerkkejä kantava ilmiö on n.k. uusateismi. Siitä on tullut ideologia, jonka pääaineiksia ovat ensiksikin tiedeuskovaisuus, n.k.skientismi, toiseksi eräät keskeiset länsimaiset arvot kuten ihmisarvo, vapaus ja tasa-arvo ja kolmanneksi näkemys uskonnon vahingollisuudesta ja vaarallisuudesta sekä yksilöille että koko yhteiskunnalle ja maailmalle. Esiintyessään ja argumentoidessaan yhtäältä tieteen, toisaalta humanismin nimessä uusateismi puhuttelee laajoja joukkoja erityisesti Yhdysvalloissa ja Euroopassa ja on siten onnistunut, ei vähiten sosiaalisen median kautta, nousemaan merkittäväksi vastavoimaksi uskonnollisuuden uudelle tulemiselle ja nousulle viime vuosikymmeninä. Uusateismin hyökätessä lähinnä amerikkalaista evankelikaalista ja fundamentalistista kristinuskonmuotoa vastaan emme ole suhtautuneet siihen kovin vakavasti. Emme ole kokeneet, että uusateismin uskonnonkriittikki kohdistuisi meidän kristinuskontulkintaamme - ettemme istu siinä

puussa jonka alla nyt haukutaan. Tällöin emme ole ottaneet huomioon, että se kuva kristinuskosta joka on uusateismin kritiikin kohteena saattaa hyvin pitkälle vastata sitä kuvaa, mikä vallitsee monissa sellaisissa piireissä meilläkin, joissa suhtaudutaan kriittisesti tai välinpitämättömästi kristinuskoon ja kirkkoon. Saatetaan kokea, että uusateistit onnistuvat muotoilemaan ja perusteilemaan juuri sen kritiikin, jota itse kantaa sisällään. *Tapio Luoma* ja *Aku Visala* valottavat tämän asian hyvin ansiokkaalla tavalla vuoden 2010 synodaalikirjassa *Minä Uskon?*

Tällaisessa henkisessä ympäristössä tämän päivän ihmisen on siis elettävä ja orientoituttava. Itsensä toteuttamiseen pyrkivänä sekä aineellisten että henkisten ja hengellistenkin arvojen kuluttajana sekä valtion, kunnan, kirkkojen ja muidenkin instituutioiden ja järjestöjen asiakkaana hänen on tässä tilanteessa löydettävä elämänsä mielekkyys ja tarkoitus, arvojen antamia suuntaviittoja elämälleen. Ei ihme, että tehtävä usein näyttää ylivoimaiselta, varsinkin kun tämä ihminen suhtautuu varauksellisesti kaikkiin ulkoa- ja ylhäältäpäin tuleviin näkemyksiin ja oppeihin. Miten komponoida, koostaa elämän ja maailman tarkoitus runsaan noutopöydän antimista?

Yhteiskunnassa, missä vanhan yhteisöllisyyden rakenteet hajoavat ja ihmisten suhteet instituutioihin ja organisaatioihin muuttuvat lähinnä asiakas- ja kulutussuhteiksi, elämän mielekkyyttä kaipaava yksilö seisoo melko yksin. Näyttää siltä, että vain kuulumalla johonkin isompaan kokonaisuuteen elämä saa tehtävän, tarkoituksen ja mielekkyuden. Palapelistä irroitettuna yksittäinen pala on vain palanen pahvia. Tuolista irrallisena sen jalka on vain tavallinen puukappale. Vain jäsentymällä johonkin suurempaan kokonaisuuteen yksilölle löytyy tarkoitus ja mieli. Mutta minkälaisiin kokonaisuuksiin voisi jäsentyä? Pitäisi voida luottaa, kaiken kriittisyyden keskellä. Mutta kehen voi luottaa? Tämä on kriittisin kysymys ja haaste kaikille toimijoille nyky- ja huomispäivän yhteiskunnassa, sekä yhteisöille että yksilöille, ei vähiten kirkolle. Kyse on uskottavuudesta.

6. Kristinuskon ison koodin toimivuus ja uskottavuus

Tiede – usko

Koodin tehtävä on avata viesti ja tehdä se ymmärrettäväksi. Olematta mikään ideologia myös tiede eri aloineen on koodi siinä mielessä, että se havaintoihin ja järkeen, empiriaan ja ratioon, perustuvilla menetelmillään pyrkii paljastamaan ja ymmärtämään todellisuutemme salaisuuksia. Se rakentaa kuvan maailmastamme, maailmankuvan. Vahvistaessaan vanhaa tiedeuskovaisuutta, skientismiä, uusateismi on näinä vuosina tehnyt tieteen ja uskon välisen suhteen uudelleen ajankohtaiseksi. On siis kyse tieteen koodin ja kristinuskon edustaman koodin välisestä suhteesta. Tällöin saamme uudestaan muistuttaa siitä, että nämä edustavat kahta eri näkökulmaa samaan todellisuuteen. Jos kumpikin pysyy uskollisena itselleen eikä ylitä rajojaan, ne voivat elää rinnakkain sovussa, tosin toisiaan haastaen mutta samalla myös innostaen. Tieteen ei pidä ryhtyä ideologiaksi eikä uskonnon tieteksi. Jos tämä otetaan huomioon, tiede ei uhkaa kristinuskon isoa koodia eikä usko lähde kilpailemaan kentällä, johon se ei kuulu. Käytännössä uskova ihminen yhdistää nämä kaksi koodia kokonaisnäkemykseen, missä tiede vastaa kysymyksiin jotka koskevat sekä todellisuuden yksityiskohtia että niiden välisiä suhteita (maailmankuva), uskon pyrkiessä hahmottamaan kokonaisuuksia ja suuria linjoja. Useinhan työnjako ilmaistaan myös sanomalla, että tiede vastaa kysymykseen "minkälainen", usko kysymykseen "mitä varten", siis kysymykseen tarkoituksesta ja mielekkyydestä.

Kristinuskon koodi

Raamatun tehtävä isona koodina on avata maailmamme siten, että se voidaan hahmottaa, kokea ja ymmärtää Jumalan maailmaksi. Sen motoksi voitaisiin asettaa Jeesuksen sanat "Minun Isäni tekee työtään taukoamatta, ja niin teen myös minä." (Jh 5:17) Tämän mukaan maailmamme on Jumalan läsnäolon ja toiminnan paikka. Täällä Jumala toimii luojana, lunastajana ja pyhittäjänä. Miten usko tähän Kolmiyhteisen Jumalan läsnäoloon ja toimintaan pystyy antamaan ihmisen elämälle tarkoituksen ja mielekkyyden? Tämä on tulevaisuuden kirkon vaativimpia ja haastavimpia kysymyksiä, joiden edessä tarvitaan m.m. entistä enemmän vuorovaikutusta kirkon ja teologian välillä.

Kristinuskon koodissa ei ole kyse mistään ideologisista uskonkappaleista ja teorioista. Niin kuin Raamattu sisältää elävään elämään kuuluvia kertomuksia, lauluja, kirjeitä, voimakkaiden tunteiden, ilon ja surun, pelon ja rakkauden purkauksia, tämän koodin varassa eläminen ja toimiminen on jokapäiväistä kommunikaatiota läsnäolevan Jumalan, ylönousseen Jeesuksen Kristuksen kanssa, jokapäiväistä kilvoitusta kokemuksineen ja elämyksineen, jokapäiväistä liturgiaa ja diakoniaa. Mutta myös jokapäiväistä teologiaa, jokapäiväistä mielekkyyden etsimistä siitä, mitä kohdataan ja koetaan.

Kristinuskon iso koodi on kolmiosaisen uskontunnustuksen strukturoima. Sen avulla on ensiksikin mahdollista kokea, miten Jumala kaiken luojana ja ylläpitäjänä sekä hyvyyden ja rakkauden lähteenä on siellä "missä rakkaus ja laupeus on", kuten Taizé-laulussa sanotaan, missä oikeus ja totuus on, avoimuus ja rehellisyys, luottamus ja solidaarisuus, sovinto ja rauha - kaikkialla siellä missä elämää sen kaikissa muodoissa varjellaan ja edistetään rakkauden ja kunnioituksen hengessä, jolloin meidän ihmisten pyrkimykset ja toiminta saavat mielekkään tehtävän ja tarkoituksen. Tämä merkitsee sille alueelle palaamista jonka kristinuskon monet edustajat ovat viime vuosisatoina luovuttaneet sekularismille perääntyessään ja vetäytyessään ihmisten sisäiseen maailmaan, hengellisyyden ja henkisyiden sisätiloihin.

Ison koodin mukaan Jumala on rakastanut maailmaa myös niin, että antoi poikansa, oikeastaan itsensä, pahan valtaan joutuneen luomakunnan pelastamiseksi. Aamuruskon säteet tulevat siten näkyviin siellä missä Jeesuksen alkuun paneman vapautusliikkeen hengessä ja voimalla ollaan uudelleen vapauttamassa ihmisiä siitä, mikä sitoo, orjuuttaa ja syrjäyttää heitä, ja tuo sovintoa ja eheytyä sinne missä elämä on särkynyt sekä armoa sinne missä uuvutaan syyllisyyden ja riittämättömyyden taakan alla. Tämäkin kuuluu isoon koodiin ja antaa mielekkyyttä toiminnalle.

Kristinuskon iso koodi antaa mieltä elämälle ja työlle myös kääntämällä katseemme kohti sitä päivää, sitä suurta aamua, jolloin Jumala luo uudet taivaat ja uuden maan, joissa vanhurskaus vallitsee ja Jumalan valtakunta lopullisesti toteutuu. (2.Piet 3:13) Tämä valtakunta on "vanhurskautta, rauhaa ja iloa, jotka Pyhä Henki antaa", apostoli kirjoittaa. (Room 14:17) Sen merkit ovat siis jo täällä, sen aamurusko jo näkyvissä.

Koodin uskottavuus

Tällaisen koodin luonteeseen kuuluu, että sen oikeellisuuden testaaminen ja todentaminen on kokemuksen asia. Testikysymyksenä on siis: Toimiiko elämä tällaisen viitekehyksen puitteissa? Toimiiko yksilön elämä, toimiiko yhteiskunnan elämä siellä missä johtotähtinä ovat sellaiset arvot kuin rakkaus ja laupeus, luottamus ja oikeudenmukaisuus, totuudellisuus ja rehellisyys, kaikenlaisesta kostosta luopuminen, erityinen huolehtiminen pienimmistä, kaikista uhanalaisista ja syrjityistä? Toimiiko

elämä siellä missä armo ja anteeksiantamus tarjoavat hyväksynnän ja vapauden, missä ihmiselle annetaan ei ainoastaan armoa vaan myös arvoa ilman ansioita ja suorituksia? Voimme luottavaisesti jättää Raamatun ison koodin tällaisen testin kohteeksi, nyt ja tulevaisuudessa.

Vaikkei kristinuskon isoa koodia voida rationaalisesti perustella, se voidaan kuitenkin kokea mielekkäänä viitekehyksenä todellisuuden tulkitsemiselle, kokemiselle ja ymmärtämiselle. On mahdollista todeta: Siinä on järkeä!
Tosin siinä on kaksi järjetöntä asiaa: Pahan ongelma ja ansaitsematon armo, syntisen vanhurskauttaminen. Jälkimmäinen järjettömyys on koodin suurin ansio ja resurssi, ensinmainittu sen pysyvä haaste.

7. Kirkon uskottavuus

Kirkon uskottavuus ja kristinuskon ison koodin uskottavuus kuuluvat tietenkin läheisesti yhteen ja muodostavat yhden kokonaisuuden. Uskottavuuskysymys ei ole mikään uusi asia. Uudesta Testamentista käy selvästi ilmi, että se on ollut mukana alusta alkaen. Jeesus muistutti seuraajiaan siitä, että ihmiset tulevat ylistämään taivaallista Isää nähdessään heidän hyvät tekonsa. (Mt 5:16) Vastaava muistutus toistuu kerta toisensa jälkeen apostolisissa kirjeissä. (Esim. 1.Piet.2:11,12; 3:1)

Uskottavuuden merkitys korostuu aikana, jolloin suhtautuminen instituutioihin ja järjestöihin, aatteisiin ja uskomuksiin perustuu enemmän omaan harkintaan kuin perinteeseen ja kunnioitukseen vanhempia sukupolvia kohtaan. Kulttuurissa, jossa on tapahtunut n.k. subjektiivinen käänne (*P.Heelas & L.Woodhead, The Spiritual Revolution, 2005*), vallitsee vahva pyrkimys henkilökohtaiseen sisäiseen eheyteen ja aitouteen, autenttisuuteen. Elämää määrittävät ensisijaisesti yksilön omat subjektiiviset arvot, kokemukset ja tunteet. Sitoudutaan vain sellaiseen, johon aidosti uskotaan ja luotetaan. Tällaisesta asenteesta nousee vakava haaste niin tämän päivän kuin huomispäivänkin kirkolle, kuten kaikille muillekin organisaatioille ja instituutioille tässä maassa.

Kirkon uskottavuuden ehtoja

Mitä voisi kuulua tulevaisuuden kirkon aitouteen ja uskottavuuteen meidän oloissamme? Siihen kuuluu ymmärtääkseni mm:

- Että kirkko rohkeasti ja selkeästi, sanoin ja teoin, todistaa Raamattuun perustuvasta uskostaan nimenomaan hengellisenä yhteisönä.
- Että pystytään osoittamaan, että on mahdollista uskoa K olmiyhteiseen Jumalaan ja Raamatun sanomaan älyllistä rehellisyyttä säilyttäen.
- Että kirkko aina on ihmisen puolella, puolustaa ihmisyyttä kaikissa tilanteissa, erityisesti siellä missä pieni ihminen on uhattuna ja syrjittynä.
- Että kirkko kuten jokainen kristittykin tunnustaa olevansa samalla vanhurskas ja syntinen, simul iustus et peccator, ja suhtautuu vakavasti itsessään ilmenevään pahaan.
- Että kansankirkon asema suomalaisessa yhteiskunnassa on eettisesti puolustettavissa. Kaikkiällä, missä tällaista jo nyt toteutuu, on tulevaisuuden kirkon aamurusko näkyvissä.

8. Vielä – Jo nyt!

Kirkon tulevaisuus on näinä vuosina ahdistava kysymys monelle kirkon työntekijälle ja luottamushenkilölle, kaikille joille kirkkomme on arvokas ja rakas. Jäsenmäärän ja talouden kehitystä koskevat synkät luvut ja ennusteet koettelevat sekä henkisiä että fyysisiä voimavaroja, työmotivaatiota ja työniloa. On ymmärrettävää, jos tässä tilanteessa yritetään etsiä lohtua ensisijaisesti siitä hyvästä mikä *vielä* on jäljellä

menneiltä ajoilta, menneen päivän iltaruskosta. Paljon innostavampaa ja rohkaisevampaa on kuitenkin tähyillä tulevan päivän aamuruskoa - niitä merkkejä, jotka osoittavat miten tulevaisuuden kirkko on *jo nyt* täällä.